

բուժածող զսպուած զգացումներու լուծուե-
լէն կը յայտնուի, բոլորին վրայ հըը-
ձուեցնող փայլ մը կը ձգէ:

Սիրանոյի հեղինակը վերիվերանց դի-
տող մը չէ. նա շատ բան կարդացեր է,
իր բառարանը ճոխ ու բազմակողմանի է:
Ստեպ լեզու մը կը գործածէ որ զինք
մասնագէտ մը կարծել կու տայ գիտու-
թեան ո՛ր է ճիւղի մը մէջ: Իր խօսակ-
ցութիւնները պատկերալից են, հարուստ
ակնարկութիւններով ու բառի խաղերով,
որոնք միշտ յաջող ընտրուած են: Ֆրան-
սերէն մը կը ստեղծէ: Մարդ չգիտեր՝
Ռոսթանի՞ վրայ հիանալ որ կրցեր է իր
Մուսային նուաճել տալ գիտութեան չոր
ու հարթ տեսնուած դաշտը, թէ փարիզու
այս ամբողջին վրայ, որ զինք կը զգայ
ու կը ծափահարէ:

Ռոսթան եթէ ուրիշ աշխարհի մէջ
հանճար մըն է, փարիզու մէջ քաղաքացի
մըն է:

Իր բեմական ազդեցութեան մէջ՝ մէկ
որոշուող գիծն ալ բանակոխէ է: Իր նա-
խամարտիկին թշնամիներէն շատերը եր-
բեմի իր ալ անձնական թշնամիներն են:
Էւ ակնարկութիւնները այնքան անպա-
տուակ են, մինչեւ կարելի ըլլալ հա-
րուածուած անձերուն՝ զգալ զանոնք և
թատրոնի մէջ սուել կամ լրագիրներուն
մէջ պատասխան տալ: Իր խօսակցու-
թիւնները ստեպ պատեհականներ են ի
պաշտպանութիւն խեղճ հետեւակազօրի մը
կամ համարձակախօս ու հալածուած հրա-
պարակազրի մը: Բայց թօթափելով թանձր
կեղեւնիներ որ կեանքէն կոտած են իր
անձնաւորութեանց վրայ, Ռոսթան կը մնայ
նուրբ, նուաճաւոր, հոգեկան քնարերգակ
մը:

ՍԻՐԱՆՈՅ

«Տերեւները:

Հոռոսան՝ զուլաը վեր վերցնելով և
դիտելով հեռուն, ծառադիրներուն մէջ:

Անոնք փայլ մ'ունին վեներտեան
Տե'ս ինչպէս կ'իյնան:

ՍԻՐԱՆՈՅ

«Ինչպէս լաւ կ'իյնան:

»Անցերին մէջ այնքան կարճ ճիւղէն դէպի
|հող,

»Ինչ ճարտար կը դնեն գեղեցկութիւն մը
|յետին,

»Էւ թէեւ կը սոսկան գետնին վրայ փրտ-
|տելու,

»Կ'ուզեն որ այս անկումը շնորհքն ունենայ
|թռիչքի'ն»:

Ռոսթան՝ իր աշնային այս տերեւներուն
պէս, նոյն խաղ այն անցքերուն մէջ ուր
կ'իյնայ, թռչելու շնորհք մ'ունի:

Հ. Ն. ԱՆՌԻԿԵԱՆ

ՎՇՏԱՆԻՑ ԾՆՈՒՆԴՈՒ ԳԻՇԵՐ ՄԸ

F. Montagnon

Դեկտեմբեր քսան ու չորսի գիշեր մըն
էր:

Ո՛ր շուկ՝ ո՛ր ալ շունչ մը կը լսուէր.
ճերմակ՝ ճեփ ճերմակ կը տարածուէր
դաշտը:

Հոս հոն, հովիտներու խորը, անտառ-
ներու եզրը ցանցնուած ագարակները կը
նիրհէին իրենց ձիւնէ վերաբլուին տակ:

Հեռուն, միւսներէն աւելի անշուք, ա-
ւելի տխրատեսիլ հիւղ մըն ալ՝ կարծես
երկրին մէկ ծալքին մէջ կծկուած էր, ու
ճիշդ. իր մէկ պատուհանին ապակիներուն
վրայ կը նշմարուէր զողողով լոյսի մը շար-
ժօրտկումները: Հոն նստած էր մանկամարդ
կին մը՝ որ իր թեւերուն մէջ կը կրէր
հագիւ երկամսեայ սղեկ մը:

Մի'նակը, օրուան աշխատութիւնէն պար-
տասած, հէք կինը, ժամերէ ի վեր զանի
կ'առնէր իր ծունգերուն վրայ ու դար-
ձեալ կ'առնէր, անոր կը խօսէր, զանի
կը համբուէր, կը սեղմէր ու կը ջանար
տաքցնել: Բայց ան միշտ կու լար, խըղ-
ճալիօրէն կու լար, վեր վար շարժելով
փոքրիկ քունքները, պզտիկ ափերը գո-
ցելով ու զանոնք իրարու շփելով... Յա-
ւէն այլալիւծ մարդկային դէմքի այդ ման-
րանկարին վրայ տագնապի արտայայ-

տում մը կար՝ որ շատ սրտաճմիրիկ էր: Ո՛հ, սոսկալի՛ տառապանքը որ կը սպաննէ՛ այդ անմեղները: Տուայտելո՛ւ համար է միթէ՛ որ աշխարհ կու գան անոնք:

Փոքրիկ մարմինը երկնցած էր մանկա-մարդ կնոջ ծունգեցուռ վրայ:

Ինչ կրնար ընել: Ամէն բան փորձած էր, ի զուր ամէն բան փորձած:

Ահ, եթէ լեզու ունենար... Բայց ո՞վ կ'ըսէ թէ չէր խօսեր: Սակայն ինչ ըսել կ'ուզէր արդեօք. և կամ մի՛թէ կարելի՛ էր այդ անվերջ մէկ ձայնի վրայ ճուալէն իմաստ մը հասնել: Հէք կինը չէր հասկը-նար, չէր կրնար հասկնալ: Այդ փոքրիկ-ները մէյմէկ առեղծուածնէր են: Ինչ կը փափաքին արդեօք և կամ ինչ է ուզած-նին: Խաւարակուռ ու զշտակի՛ր հոգիներ, փակ հոգիներ՝ ուր վերջալուսային խոր-հուրդ մը հեհեկուտ կը մաքառի...:

Իր թեւերուն մէջ, իր կուրծքին վրայ պինդ կը սեղմէր ան կիսամեռ սիրասուն տանկիկը: Ե ակնարկ մը՝ անպատմելիօրէն տխուր, երկար ակնարկ մը տագնապա-լից մայրական աչքերէն կ'իյնար այն խորշոմած արտեւանունքներուն, այն իռեղճ դալկահար պզտիկ այտերուն վրայ: Այո՛, իր հոգեակը, իր ամբողջ սէրն էր այդ մանկիկը՝ զոր այնչափ փափաքած և ուրու այնչափ սպասած էր ցաւերու մէջ, զոր յետոյ ընդունած էր իր բազուկնե-րուն մէջ ու համրոյրներով ծածկած:

Ո՛րչափ սիրած էր զայն ու ո՛րչափ գուրգուրացած իր այդ առջինեկ զաւկին վրայ:

Զէ՛ որ դեռ կը կրէր ան հոգիի այն թարմութիւնը՝ որու յատկանիշն է աւելի գորովալի և աւելի հնարագէտ ընել մայ-րական սիրտը, հեշտալիօրէն գորովալի, հեշտալիօրէն միամտալ իր գորովին մէջ:

Քանի՛օն կը տառապէր ուրեմն: Ո՛հ, ահռելի մարտիրոսութիւն մըն էր իրենը:

Մանկիկին այդ անընդատ կոծը, այդ հոգեվարքի հռչիւնին նմանող խղճուկ հառաչները, այդ աղիողորմ փոքրիկ ճի-չերը, դառն, կերկրացող, բեկբեկուռ ճի-չերը սուր սլաքի մը պէս կը միտւէին իր

սրտին մէջ: Մայրական սիրոյ խաչեալ զոհն էր ինք հիմա...: Ու առանձին, միս մինա՛կ, մարած հալած այդ կրակին ըով, այդ վշտին առջև զոր չէր կրնար ամու-քել և որմէ ինք ալ կը տուայտէր, միս մինա՛կ...:

Դեռ վերադարձած չէր իր գլխաւորը՝ որ քիչ մը դրամ ճարելու համար քա-ղաք գնացեր էր: Ինչո՞ւ. ինչ պատահած էր արդեօք: Աստուած իմ, ինչ Խնունդի գիշեր:

Ուրիշ տեղերէ սկսած էին արդէն եկե-ղեցի մեկնիլ. հիմակ ճիշդ ատենն էր: Կը մեկնէին ուրախ. կը մեկնէին տակ հագուած:

Գիշերային այդ պատարագը, զանգակ-ները՝ որոնք բարձրերը արթննալով ուժ-գնակի կը զօղանջէին, լուսափողփող ու խորհրդաւոր հնօրեայ եկեղեցին, այո՛, այս ամէնը, երբ դեռ փոքրիկ աղջիկ մըն էր, դիւթած էին զինք: Ո՛րքան անհամբերու-թիւն մեկնած առնենին, և ինչ խայտանք, ինչ երկնային տեսիլ հասած վայրկե-նին: Աստղ մը՝ ու երգեցիկ հրեքաւնե-րը. երկրպագու Կոյսը և Յիսուս Մանո՛ւ-կը: Յիսուս Մանուկ յարդի վրայ պառ-կած, ճշմարիտ յարդի վրայ... այո՛, պտիկ Յիսուսը, և ո՞վ գիտէ ո՛րչափ մը-սած ըլլալու է բեթղեհեմի այդ մսուրին մէջ...:

Ահա այս յիշատակներն էին որ կ'ար-թննային իր մտքին մէջ:

Ու մէկէն ակնարկ մը պտտուց իր չորս դին, տարօրինակ ակնարկ մը, շլփուռն, ապշահար ակնարկ մը: Կ'երագէր... «Այո՛, ճիշդ այսպէս էր, ձմեռը, գիշեր ատեն... Ամէնքն ալ անոնց երեսին գո-ցած էին դռները, դուրս վճռուած էին գի-րները: Ո՛հ, կարօտ դասակարգը, այս է միշտ անոնց ճակատագիրը: Ու կը թա-փառէին անստոյգ, սրտերնին թախծալից, յետին թշուառութեան մէջ ընկղմած և ա-ռանց գիտնալու թէ ո՛ւր կրնային ապաս-տանիլ...: Միայն լքուած գոմ մը կրցան գտնել՝ ուր հիւսիսը բարակ, սառ կտրած բքախառն ձիւն մը կը փչէր: Հոն էր որ

կոյսը վաստակաբեկ ու ցուրտէն սառած ինկաւ. հոն, կէս գիշերին, բաց դաշտին մէջ, գրեթէ դուրսը, ձիւնին վրայ Մանկիկը եկաւ... Թշուա՛ռ կի՛ն, թշուա՛ռ Մանկիկ, Ո՛հ, ի՛նչ ծնունդ, ի՛նչ սառ գիշեր, ի՛նչ աղքատութիւն: Կատարեալ մերկ՝ այդչափ մատղաշ հասակին, հին վերարկուի մը սառ ծալքերով սոսկ փաթթուած. խեղճ Մանկիկ:

Հապա ի՛նք, կո՛յսը, երբ կ'զգար մաւաւանդ իր կուրծքին վրայ փոքրիկ մարմնոյն սարսուլը, երբ կը տեսնէր ցուրտէն կապուտցած մատղաշ դէմքը... Աստուած իմ:

.... Ո՛հ, այո՛, դուք մենէ աւելի թշուառ էիք, մենէ աւելի լքուած, մենէ աւելի աղքատ: Նէ աւելի ես կը տառապէր, Ա՛ն ալ, Ա՛ն մանաւանդ...:

.... Ո՛հ, ալ չարտնջենք մե՛ք. համբերենք՝ անոնց պէս հլու, անոնց պէս համակերպած. «Թող կամեղ ըլլայ»:

Օ՛ն, սիրո՛ւն հոգեակս, մի՛ լար, ա՛լ մի լար. խելօք կեցիր. օ՛ն, օրօ՛ր, օրօ՛ր...

» Այսօր ծնունդ, մե՛ծ աւետիս.

» Հնչեն թող սրբինգներ, թող հնչեն
| տկճորներ...

Հիմա կարծես ամոքում մը կը զգանք մեր վիշտերուն, այնպէս չէ... Քնանանք ուրեմն...:

» Ի՛նչ գեղեցիկ, ի՛նչպէս քաղցրը, հը-
| մայիչ

» Է երկնային Մանուկ Յիսուս մեր
| փերկիչ:

Կը քնանայ... Շրթունքներն ու այտերը գոյն առած են կարծես: Նա, քունին մէջ կը ժպտի ալ, և ի՛նչ անուշ ժպիտ. բնաւ տեսած չունէի այս տեսակ բան մը: Այո՛, Ա՛ն է որ բժշկեց զինք, արդեօք իրեն կ'երեւի՞ ալ: Յովհաննէս, այո՛, դէ՛մ դիմաց կը տեսնէ Յիսուս Մանուկը... Ի՛նչ երջանիկ են մանուկները...:

Ու մեղմիկ՝ և ճկուն շարժումով մը կը սահէր պզտիկ օրորոցին քով: Եւ երբ իր ասփին մէջ իրարու կը յաջորդէին վար-

դարանի հատիկները, երախտագիտութիւնն ու ուրախութիւնը, հեշտալի և խաղաղ ուրախութիւն մը, ուրախութիւնը մանկիկին՝ որ իր յոգնած գլուխը կը ձգէ իր մօր կուրծքին վրայ... ու կը հանգչի, երկնային ժպիտ մը կը փթթեցնէր անոր շրթներուն վրայ, և անոր աչքերուն մէջ՝ այն վճիտ ու քաղցր բոցը որ կ'այլաւ կերպէ սուրբերը: Ո՛հ, այո՛, նէ վատահէր, նէ քաշ կ'զգար թէ առանձին չէր ինք, թէ Բարեհաճ Խորհուրդ մը կը հսկէր իր վրայ, թէ կան վերը բարեկամ հոգիներ, վերը մայրախնամ կոյսը, վերը՝ մեզ եղբայրացած Աստուած մը, վերը՝ ամենաբարի, ամենակարող Հայրը՝ որ կը մեղմէ հովերը խուզուած զառնուկին խնայելու համար, ու տաք մուշտակով մըն ալ կը զգեստաւորէ ճնճղուկները:

Այս պարզ հոգիներուն համար երկինքը հարուստ է միշտ, ու կեանքը անասող գիշեր մը չէ: Կը քալեն անոնք դէպ այն աստղը՝ զոր կ'ընդնշմարեն շատ հեռունէն, հորիզոնէն ալ անդին... արշալուսի ցուրբերուն պէս... յաւիտենականութեան արշալուսին:

Թշուա՛ռ Մնունդ. Երջանիկ Մնունդ:

Թրգմ. Ա. Վ. Սիրունեան

ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻԾԵՐԸ

Կաղանդի գիշեր էր...

Ձիւնը ծածկել էր սարերն ու ձորերը. հպարտ լեռների գագաթները ծածկել էին ճերմակ ձիւնի տակ: Բլրուկների աւնուշիկ ու աննման երգերը է՛լ չեն հնչում. գիշերը, վազուկ, օրօր երգող ջուրերը ձմրան կապանքների տակ լռիկ — միջիկ ննջում էին: Չայն — ծպտում չկար, մին — մինակ սաստկաշունչ քամին էր ձայնում լեռների և տանիքների վրայից սուրալով:

Կաղանդի գիշեր էր, ի՛նչ պաշտուած, ի՛նչ անոյշ գիշեր...:

— Մայրիկ ինչո՞ւ լաց ես լինում,